SÖZ

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

Ankara Üniversitesi çok kıymetli bir profesörünü, Türk milleti aydınlık ve uyanık kafalı bir evlâdını kaybetti. Profesör Saffet Korkut vefat etti. Bu acının münevver gençlikteki akislerini iç sayfalarımızda bulacaksınız. Örnek bir insan olan Saffet Korkut'un kaybından dolayı, SÖZ, hepimize başsağlığı diler.

SÖZE BAŞLARKEN

HALK İDARESİ

NASIL GERÇEKLEŞEBİLİR?

Behice BORAN

DEMOKRASİNİN, halkın halk tarafından halk menfaatleri için idaresi demek olduğu çok tekrarlanmıştır. Ama bu çeşit bir halk idaresi nasıl gerçekleşebilir? Halkın muayyen zamanlarda kendi mahallî mümessillerini ve milletvekillerini seçmesi, yukarıdaki tarifin ileri sürdüğü halk idaresini, demokrasiyi gerçekleştirmiye kâfi gelir mi? Milletin iradesi kendisini ancak dört yılda bir kere sandık başında bir rey puslası atmak şeklinde kendini gösterirse, iki seçim arasında vatandaşlar pasif kalır, bütün işler ve mesuliyetler seçilen mümessillere bırakılırsa, demokrasiden nasıl bahsedilebilir?

Garp demokrasilerinde bu nokta mühim bir mesele olarak belirmiştir. Harbin arifesinde, 1938'lerde, İngiltere'de başında mütehassıs psikologların bulunduğu bir teşkilât halk oyu üzerinde çeşitli tetkikler yapıyordu. Bu tetkiklerin sonucu *Kitle Müşahedelerile Britanya* (Britain by Mass Observation) adlı bir kitapta neşredildi. Bu müşahedeleri, halktan bu işe istekli çıkan vatandaşlar, mütehassısların direktifleri altında, doğrudan doğruya halka sualler sorarak yapmışlardır. Araştırılan noktalardan biri de halkın hükûmete, memleket işlerinin idaresine karşı aldığı tavırdır. Verilen cevaplarda, yukarıda bahsettiğimiz mesele açıkça beliriyor. Modern cemiyetlerde devlet teşkilâtı dallanmış, budaklanmıştır. İşleri bir günden diğerine yürüten büyük bir memurlar kadrosu yerine gelmiştir. Halkın bunlar üzerine bir kontrolü yoktur ve işlerin nasıl döndürüldüğünden haberdar da değildir. Bir takım işler «ihtisas, bilgi işi» diye, bir takımı «devlet sırrı» diye halka bildirilmiyor. İki seçim arasındaki devrede halk mahallî ve merkezî hükûmet teşekkülleri ve siyaseti üzerine tesirli bir kontrol koyamıyor. Basın, söz, toplanma, gösteriler yapma hüriyetleri halk oyunun mürakabe ve nüfuzunu müessir kılmıya kâfi gelmiyor. Sözü geçen tetkikte, İngiliz halkının bu vaziyetten şikâyetçi olduğu beliriyor ve tetkiki yapıp neşredenler bu meseleyi İngiliz demokrasisinin mühim bir dâvası olarak ileri sürüyorlar.

Üzerinde ehemmiyetle durulması gereken bir ikinci nokta, «halkın kendi kendini idaresi»nin cemiyet hayatının hangi alanlarında tecelli edeceğidir. « Halk idaresi » denince umumiyetle dar mânada siyaset alanı akla geliyor. Halbuki vatandaşın günlük hayatını dolduran, hayatının huzurlu veya huzursuz geçmesine âmil olan bir sürü işler vardır ki, ayrı ayrı alındığı takdirde «küçük işler» gibi görünür, fakat topyekûn ve bir zaman seyri içinde alındığı takdirde ise hayatî ehemmiyetleri olduğu belirir. Oturduğu şehrin, kendi mahallesinin su, tenvirat vaziyeti, sokaklarının tamir ve temizliği, çocuğunu gönderdiği okulun öğretim, disiplin ve yaşama şartları, şehrin hastahane, klinik gibi sağlık durumu şartları vatandaşı yakından ilgilendirir. Sonra, kendinin ve ailesinin geçimini temin ettiği çalışma sahası onun için ha-

(Devamı 8inci sayfada)

Rubaî

1

"Bir gerçek âlemdi gördüğün ey Celâleddin, heyulâ filan değil,
uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı İlleti - ûlâ filan değil,
ve senin azgın etinden kalan rubaîlerin en muhteşemi ;
"Suret hemi zıllest..„ falan diye başlayan değil...

2

"Bu bahçe, bu nemli toprak, bu yasemin kokusu, bu mehtaplı gece
Pırıldamakta devam edecek ben basıp gidince de,
Çünkü o ben gelmeden, ben geldikten sonra da bana bağlı olmadan vardı
Ve bende bu aslın sureti çıktı sadece...

Nûrettin Eşfak

Sınıflar ve Partiler

Yazan : ZEKİ BAŞTIMAR

Sınıflı bir cemiyette sınıfların inkârı çalışan kitlelerin iktisadî, siyasî ve her türlü haklarının inkârına müsavidir. Milletlerin, bilhassa son yirmi yıllık tarihinde bu hakikat apaçıktır. Zaten bugün hiç bir ciddî fikir adamı, bu günkü cemiyetin iktisadî menfaatleri, düşünceleri, hayatı görüşleri birbirinden ayrı, hatta birbirine zıt insan guruplarına ayrılmış olması hakikatını inkârdan bir fayda ummamaktadır. Bugün sınıfların varlığı, yokluğu meselesi değil, hakları ve varlıkları uzun zaman inkâr olunan işçi ve emekçi kitlelerini başka sınıfların siyasî ve sınıfî emelleri için gönül hoşluğuyle kazanmak, avlamak bahis mevzuudur. Şüphe yok ki, evvelce sınıfları inkâr edenler şimdi onları ilâhî bir kanunun zaruretleri diye tanıtmıya çalışacak, içtimaî müsavatsızlığı insanlık cemi-

(Devamı 8 inci sayfada)

SAYI 5-6

1 Ağustos 1946
ANKARA

25 KURUŞ

Olaylar arasında

ANKARA'DA

BİR KARİKATÜR SERGİSİ

Selma Emiroğlu'nun Ankara'da açılan karikatür sergisini, resim tekniğinden anlıyan bir ziyaretçi gibi değil de, samimî bir sanatsever olarak dolaştım. Sergiyi gezmeye başlayanlar önce, bu genç karikatüristin, 1935'de, daha henüz bir çocukken çizdiği, kargacık burgacık resimlerlerle karşılaşıyorlar. Seneler geçtikçe olgunlaşan bir elin çizdiği resimler, nihayet hakikî yolunu buluyor. Selma Emiroğlu artık değme karikatürcülere taş çıkartan bir sanatkârdır. Seçtiği mevzulara bakıyorum: hepsi, içinde bulunduğumuz cemiyeti aksettiren ve insanı güldüren, düşündüren, düşünürken güldüren kuvvetli mevzular...

Genç karikatürist latife mevzuu ettiği meselelerin yanında tipler ve karakterlere biraz fazlaca yer ayırmış. Fakat ele aldığı bu tipleri işlemekte gerçekten büyük bir başarı gösteriyor.

Sergideki eserlerin hemen ekserisi, usta bir sanatkârın izlerini taşıyor. Bu serginin açılması sanat hayatımız için şüphesiz çok faydalı olmuştur. İlerisi için, bize çok şeyler vadeden genç karikatüristi tebrik eder, tuttuğu yolda daha ileri adımlar atmasını bekleriz.

●

Muzaffer Tayyıp Uslu Öldü

Muzaffer, Zonguldak'ta oturan bir halk çocuğu idi. Liseyi bitirdikten sonra, veremli ve fakir oluşu yüzünden, okumaya devam edememişti. Bir müessesede çalışıyordu. Bundan altı ay evvel,hastalığı ilerleyince, doktorlar sanatoryuma yatırılmasına lüzum gösterdiler. Bunun için de 700 lira kadar bir para lâzımdı. Çalıştığı müessese, hizmetinin az olduğunu ileri sürerek bu parayı vermedi. Üstelikte hastalığı çalışmasına engel olduğundan aldığı ücret kesildi. Hergün çeşitli zorluklar karşısında kalan Muzaffer'in yaşama imkânlarını elde etmek için artık yapacak hiç bir işi kalmamıştı. Fazla da yaşamadı.

Bu sene neşredilen «Şimdilik» isimli kitabı, bir sürü noksan ve yanlışlarla doludur. Esasen de ilk şiir denemelerini toplıyan bu kitap onun hakkında tam bir fikir veremez. Yarım kalan Eşrefoğlu destanı» ile basılmamış şiirleri Muzaffer'i daha iyi tanıtacaktır.

İlk şiirlerinin dış görünüşü onun da bugünkü şiir modasına kapıldığını göstermekte ise de çok farklı bir sanat anlayış ve yapısına sahip olduğu muhakkaktır. Hastalıklı olması Muzaffer'de mariz duygular uyandırmamış, aksine, adamca duygular, yaşamak aşkı ve tazelik daima yazılarının belirli taraflarını teşkil etmiştir. Üstelik te konuyu ele alışı ve söyleyişi bambaşka bir şekildeydi.

Bir kenar mahalle çocuğu olduğunu hiç bir zaman unutmıyan Muzaffer yaşasaydı herhalde ilerde tam mânasiyle bir halk sanatkârı olacaktı.

Musiki

Alaturka - Alafranga

Yazan: Tahsin SUNGUR

Kökü oldukça eski olup son aylar zarfında alevlenen Batı müziği hakkında tek taraflı o kadar şeyler söylendi ki, bu yolda doğru ve objektif bir görüşün de ortaya atılması lâzım geldi. Müzik hakkında eskilerin alaturka, alafranga tefrikini B a t ı m ü z i ğ i, T ü r k m ü z i ğ i tabirleriyle ifadeye kalkışmak ne derecede doğru olur? Cografi koku taşıyan bu terimler istenilen objektif neticenin alınmasına en büyük engeli teşkil ederler. Bahusus Türk olan herşeyin en iyi olmasını istemek duygusu ulvî meziyetlerden sayılırken, Türk müziğinin, Garp müziğinden dûn addedilmesi tabiatıyle herkesi isyana sevkeder. İşi bu tarzda kavramak hatalıdır. Türk müziği nedir, neye derler? Evvelâ bunu araştıralım. Türk müziği Türk bestecisi tarafından bestelenmiş ve bizden içine birşeyler katılmış eserlerin yekûnudur. Bu kabataslak tarifin eksik tarafları belki mevcuttur, fakat esasta doğru ve gayrı gabili münakaşadır. Bu noktadan hareket edilince Zekâi dede veya herhangi bir aşığın eserleriyle birlikte, Cemal Reşit, Hasan Ferit, Ahmet Adnan ve Ulvi Cemal'in eserleri de Türk müziği kadrosunda yer alır. Tıpkı Fuzulî, Bakî Yusus, Karacaoğlan Türk şairi sayıldığı gibi Fikret, ve Nazım, da Türk şairidir. Arada büyük bir şekil farkı olmasına rağmen hepsi de şarktan, garpten aldıkları şekillere Türkü katmış, katabilmiş kimselerdir. Bununla beraber aralarında zaman, duyuş ve mensup oldukları sosyal bünye tesiriyle derin farkların mevcut olduğu da inkâr kabul etmez hakikatlerdendir. Zaman ilerler ve şekiller, duyuşlar değişir. Dini felsefeye bağlı ve eserlerini Zamanın mümtaz (!) tabakasına hitaben besteleyen eski bestecilerimiz yaşadıkları muhite göre muvaffak olmuş eserler bırakmışlardır. Ancak aynı eserleri bu gün değişmiş şartlar altında aynı şekiller içinde sunmağa kalkarsak ***eskiye âşinâ*** zümreden başka kimseyi alâkadar etmeyiz. Müsiki de, sosyal bünye içinde arkadaşları sanat nevilerinin akibetine ergeç uyacaktır. Şimdiye kadar edebiyatta, resimde, mimaride, heykelde nasıl garp tekniğine uymak zaruretinde kalmışsak aynı akıbet musikimizi de beklemektedir. Hatta bu cereyan son yirmi senede başlamış bulunmaktadır. Her sosyal müessesenin yıkılmasında olduğu gibi bu hadise cereyan ederken de bazı hoşnutsuzluklar doğacak ve türlü münakaşalar yapılacaktır. Resimde ve edebiyatta son çeyrek asra kadar gelen yeniliğe karşı ayaklanmaları hatırlarsak bu mücerret ifadelerimiz biraz daha ehemmiyet kazanır. Bir medrese devrinde, kendimize kapanmış, subjektif aleme karşı alabildiğine açılmış olduğumuz zamanda bizi tatmin eden musiki, hayatın dünya çapındaki hadiselerle bu kadar sık değiştiği, ferdî yaşayışımızda bile inzivadan uzaklaşıp tam manasıyla cemiyetin içinde yuğrulduğumuz bu günlerde son ve moda tâbiriyle « atom devrinde » eski ferdî musikiyi yeter saymak bilmem nasıl izah edilebilir. Basit bir sosyolojik araştırma bile musikinin sosyal tekâmülü en yakından takip ettiğini gösterir. O halde halâ eskide ısrar etmek muhalin müdafaasıdır.

Burada son birkaç yazıda rastladığım iddialara da cevap vermek isterim. Alaturkanın bir Türk müziği olduğu, bu tarzın en fazla bizde mükemmelleştiği, binaenaleyh bizim malımız olduğu iddiasına verilecek cevap basittir. Bu ifade ile evvelâ hiçbir müziğin bir millete has olmadığı muarızlar tarafından kabul edilmiştir. Menşeî arab veya Bizans her ne olursa olsun alaturka, nasıl bizim o zamana kadar mevcut tekniğimize faik daha doğrusu o zamanın icaplarına daha iyi cevap verir görülerek alınmış ve onların malı olmaktan çıkarılmışsa, bu günde o mükemmel teknin zamanın ihtiyacina cevap veremediğinden ve gelecek tekniğin bizim olmıyacağından korkmıyarak huzuru kalple terkedilebilir. Esasen bu müzik Türk ruhunu ifadeden uzak kalmış ve halk müziğinin kıymetinin uzun zaman için entellektüel sınıf tarafından kavranmasına engel olmuştur.

Alaturkanın, batı müziğine faikiyeti iddiasına gelince, bütün kıyametlerin burada koptuğu görülür.

Ötedenberi alaturkanın saklı, alafranganın haşim müziği olduğu söylenir. Tek sesli alaturkanın karşısında, çok sesli alafranganın imkânları nelerdir? Kendi hesabıma alafranganın burada çok beşeri bir dereceye ulaştığını söyliyeceğim! Bu tarz kompozisyonlarda her sazın insan sesinin hususiyetleri nazara alınır ve böylece insan sesi diğer sazların hususiyetlerinden sıyrılıp, sadece her saza ve her türlü söze gelir tarzda yaratmak mecburiyetinde kalan alaturkaya karşı çok geniş imkânlar içindedir. Bu imkân insan sesini, insan sesi haricinde kalan sazların istibdadından kurtarmıştır. Batı müziğinin insan sesine verdiği şu huriyete mukabil, diğerinin zamanını zümre maksatlarına nasıl uyduğunu ve zamanını aşamamak durumunda kaldığı görülür. Burada paradoksal bir vaziyet mevcuttur. Hürriyet peşinen imkânları ihtiva eder. Halbuki sadece hususiyetleri ile sınırlanmış insan sesi mahkûm olmaz mı? Bu iddia kolaylıkla cevaplandırılabilir. İnsan sesinin hususiyetleri ile sınırlanması onu diğer sazların söylediği şeyleri söylemekten kurtarmakta, her yeni imkânı keşfedildikçe ifade kabiliyeti genişlemekte böylece beşer sesi üzerinde durmak ve bu yolda ilerlemekle o nisbette fazlalaşmaktadır.

Halbuki alaturka insan sesi diğer sazlarla birliktedir ve beraber bulunduğu en az kabiliyetli sazın söyleyebildiğini söylemek imkânı içindedir. Hepimiz biliriz ki alaturkada asıl, her saz ve sesin aynı besteyi, aynen okumasıdır. Ufak istisnalar bulunabilir fakat bu asıl kaideyi bozamaz. Bu ise İnsan sesi ile birlikte sazların çalma imkânlarını biri diğerine bağlamakta, her sazın hususiyetini ortadan kaldırmakta veya çok tahdit etmektedir. Hatta solo sazlar için irticaller olan taksimlerde bile saz hususiyetlerinin, bu ana esastan ayrılarak, teknik imkânların bağışladığı çeşitliliği bulduğu iddia edilemez. Nihayet taksimlerde bütün alaturkada herşey değildir ve rolleri çok mahduttur.

(Bu bahse gelecek sayıda devam edeceğim.)

SÖZ

Sahibi: Asaf Ertekin. — Yazı İşleri Md. ve Umum Neşriyatı idare eden: Yaşar Çöl.
Adres: Posta Kutusu 2017 Bakanlıklar, Ankara — Basıldığı yer: Sebat Basımevi, İstanbul.
Onbeş günde bir çıkar

ABONE ŞARTLARI
Yıllık: 6 lir.
6 ylık: 3 lir.

FRANSIZ MUKAVEMET ŞAİRLERİ

Yazan :

N. İLHAN BERK

PARİS'İN düşmesile başlayan Fransız felâketi, herşeyden önce namuslu Fransız Şairleri tarafından dünyaya duyurulmuştur. Fransa'nın kurtuluşuna kadar en çok onlar kan ağladılar, en çok onların şiirlerinde hurriyetsizliğin yürek acısı yer ett.

Hürriyete kavuşmak arzusu Fransız Şiirine büyük bir zenginlik getirmiş ve bir çok yeni şairlerin doğmasına sebep olmuşdur. Harpden önceki dejenere, avâre Fransız şiirinden bugün eser kalmamış ; onun yerine diri ve mücadeleci, geniş insan yığınlarının hasretlerini taşıyan bir muhteva ve sağlam bir dünya görüşü ihtiva eden bir şiir doğmuştur. Harbin bütün ağrılarını his etmiş olan Fransız sanatkârlarından bundan böyle, sağlam bir dünya görüşü beklemek zaten hakkımızdı.

Bütün bu bahsedeceğimiz şairler, yalnız yazdıklarile kalmamışlar, hemen hepsi cephelerde bulunmuş, kimi makilerde Millî birliklerin yanısıra yer almışlar ; bazıları da temerküz kamplarından vatandaşlarını kurtarmak için canlarını vermişlerdir.

Yeni seçımi kazanmada ve Fransa'da bir halk hükûmetinin kurulmasında başdanberi rolleri olmuştur. Mukavemet kuvvetlerini en iyi onlar desteklemişlerdir. Zaten Aragon, Eluard gibi bugünkü Fransa'nın en büyük Sairleri, halk cephesinin belli başlı mümessilleri arasında bulunuyorlardı. Fransız mukavemet şairlerinin başında bugünkü Fransız Şairlerinin en büyüyü olan Paul Eluard'la Aragon geliyor. Eluard beş senelik harp devresinde yazdığı her satırda hüriyetin milletler için büyük bir zaruret olduğunu en iyi duyurmuştur. O, Fransa'nın önce felâketli günlerinin, sonrada kurtuluş günlerininin en büyük şairi olmuştur. Bugünkü Fransız şiirinin kurucularından biri de elbet odur. Harbi müteakip, yazdığı şiirlerde Fransa'nın yeniden kuruluşu üzerinde büyük bir titizlikle durmaktadır. Memleketi ve dünya için,yeni bir dünyanın lüzumu onun biricik endişesi olmuştur. Eski dünya artıklarına kuvvetli ve her sesile bağıran, yığınların saadeti namına mücadeleden yılmayan Eluard, haklı olarak yalnız Fransa'nın değil her hür memleket insanlarının gönüllerine yazılmıştır. Bilhassa Ispanya için yazdığı son şiirler, onun hürriyet aşkını ifade etmesi bakımından en canlı örneklerdir.

Bu mücadelede kendisinin Gestapo tarafından en çok aranılan kimse olduğunu biliyordu. Fakat bu onun hiç bir zaman ne yazı yazmasına ne de mukavemet kuvvetlerini desteklemesine bir mani teşkil etmemiştir. 1942'de neşredilen ***Şiir ve Hakikat*** adlı eseri bu harbin en güzel kitabidır. Paul Eluard'ın bu gür sesi hemen her tarafdan bir karşılık bulmuşdur.

Bu mücadelenin diğer bir kısım şairleri, Fransa'nın uzağında olmakla beraber, bu mücadeleye bütün gönüllerile karışmışlardır. Bılhassa bunların içinde kuvvetli bir nefese malik olan Jules Supervielle, ta Uruguvay'dan Fransa hakkında esassız, bazı gazetelerden öğrendiği malûmatdan başka bir bilgisi olmadığı hâlde, hiç bir zaman yolunu şaşırmadan milletine şiirinin hür sesini duyurmuştur. Bu harbin kazandırdığı büyük bir Fransız şairi olan Gabriel Audisio da Freneses, Hapishanesinde durmadan hurriyet aşkını milletine duyurmak için elinden geleni yaptı. Öteyandan Jean Noir namı müstearile, yaraları birkaç sene önceye kadar kurumayan, şâir ve romancı, Jean Cassou, bütün Fransız sanatkârları tarafından en çok hürmet edilen sanatcılarından oldu. Sonra yine Gestapo'nun elinden kurtulamıyarak can veren Max Jacob, Saint Paul Roux, Benjamain Gremineux, yer yüzünün namuslu hiç bir okuyucusunun unutmıyacağı isimlerdir. Jean Cassou'ya ne kâğıt ne de mürekkep vermedikleri için, hapishanede hafızasının yardımile yazıyor, iyice öğrenip ezberledikten sonra, yenilerine başlıyordu. Daima ıstırabı yudüm yudum tatdırılarak, hayatlarına usanç verilen Hitler gestaposu, bu sanatkârlara şu telkini yapıyordu : (bize arkadaşlarının isimlerini söyle, kurtulacaksın.)

Bu sualin cevabı daima canları pahasına ödeniyordu. Mukavemet hareketlerinin diğer büyük gönüllülerinden biride, hemen bir çok şiirlerini başka başka imzalarla yaymak mecburiyetinde kalan, Aragon olmuştur, meşhur şiirlerinden biri olan, *acılar içinde söyleyen birinin Baladı'nı* Jacques Destaing namı müstearile, diğerlerini de François la Colére diye imzalayarak neşrediyor du. Aragon canını bu mücadeleye verenlerin,André Malraux'dan sonra, belki, başta gelenlerindendir. Bu harp içinde çıkan *Yürek acısı*, *Elsa'nın* gözleri, Aragon'a has şeyler olmamakla beraber, hiç bir zaman küçümsenecek eserler değildir.

Yanmış ve yıkılmış Fransız kasabalarının hâli birçok şairlerin eserlerinin mevzuu olmuştur. Küçük bir Fransız kasabası olan Oradour Alman'ların taş taş üzerinde bırakmadığı bu kasaba için Jean Tardieu, Fransız halkına belki en tüylerürpertici bir şiiri vermişdir. Bu şiir şöyle başlayor :

Oradour artık kadınsız,
„ artık erkeksiz
„ artık yapraksız
„ artık taşsız
„ artık kilisesiz
Oradour artık çocuksuz.

◆◆◆

Oradour artık ocaksız ve kahkahasız.
Çatısız ve anbarsız
Deyirmensiz ve Aşksız
Şarapsız ve şarkısız !

Bu harbin kazandırdığı şairler arasında yine *Abraham'ın duası*, *Şair ve İsası* adlı eserlerile Pierre Emmanuel, Pierre Seghers, Lèon Mousinac Jean Garamond dört sene içinde isimleri ilk hatıra gelenlerdir.

Almanlar tarafından esir edilen, Kamplarda öldürülen, kurşuna dizilen binlerce gençler arasında, Fransız halk mukavemet kuvvetlerinden olan iki tanesi bilhassa ilk hatıra gelenler arasındadır : Jacques Decour, Reger Piernneau. Genç romancı Jacques Decaur, *Les Lettres Françaises*-in müessisi idi. Bu gazete harp içindeki hür Fransız sanatkârlarının bütün yazılarını basmış ; Fransız milletine de el altından taşınmışdır. Komünist partisinden olan Jacques Decaur, daha bir çok gizli neşriyatın çıkmasına sebep olmuş hakikî bir vatanperverdir.

Roger Pironnean yirmi iki yaşında bir talebe idi. Katolikdi. Her ikiside Hitler tarafından kurşuna dizdirildi. Mukavemete iştirâk eden her Fansız genci az çok kendisini Şair görüyordu. Bucheniv alt'de Nazi temerküz kamplarında bir deri bir kemiğe dönen bir sürü insanların arasından gayet samimi bir şekilde şiirler yazanlar görülmüştür. Bilhassa Tosty'nin, Paul Goyard'ınkiler çektikleri acıları yarınki nesillere anlatmak bakımından en güzel numuneler diye gösterilebilinecektir.

Namuslu her Fransız şairi bu harpte sanatından bir çok fedakârlıklar yapmıştır. Bunların arasında fazla muhafazakâr olan, Pierre Jean Jauve realitenin kaba, amansız darbelerine karşı, klâsik anlayışından hayli feragat etmiş ; Şiirine Fransa'nın felâketile birlikte, yeni ve oldukça cüretli bir anlayışın girmesinden korkmamıştır. Paul Claudel bugünkü Fransız şairlerinin belki en yaşlısı, en muhafazakârı, en fazla klâsik olan şairidir. Paul Valéry'nin küskünlüğü yanında, birçok şiirlerile Fransız mukavemetini daima desteklemiş, aktüaliteyi şiirlerine sokmağa kadar varmıştır. Claude Roy, Loys Masson, Nazi salgıncılarına yakalanmamak için,köy köy kasaba kasaba ellerinde küçük bir çanta ile kaçmak mecburiyetinde kalmışlar ; ilk fırsatta da, mukavemeti daima kuvvetlendirici şiirlerini, yazılarını yazmışlar, bin bir müşkülât içinde de yaymasını bilmişlerdir.

Jean Garamond birçok arkadaşlarile birlikte büyük bir garda, her gidecek trenin vagonlarını temizlemeğe memur edilmişdi. Nihayet yeni leğin Praga'dan Aragon tarafından külleri Paris'e getirilen, Hürriyetin belki en büyük âşıklarından olan, bütün işgâl zamanlarında canını bin bir tehlikeye koyarak Hürriyet için çalışmış, sonunda Nazi kampında büyük iztiraplar içinde ölen Robert Desnos, biç bir zaman unutulmıyacaklardandır.

Netice : görülüyor ki Hür Fransız şairleri, elerinden geldiği kadar Fransız milletine Hüriyeti duyurmakta büyük emekleri geçmiş sanatkârlar olarak karşımıza çıkıyorlar. Eserleri onların en iyi tercümanıdır.

Silâh Başına

Dost işitiyormusun
Ovalarımız üzerinde
Uğursuz uçuşlarını kargaların ?
Dost, işitiyormusun
Sağır çığlıklarını
Zencire vurulan memleketlerin ?
Siz ey ! Partizanlar
İşçiler, köylüler
Silâh başına !
Bu akşam düşman,
Banın ve göz yaşlarının
Ne demek olduğunu anlayacak !
Madenlerden çıkın,
Tepelerden inin,
Dostlar.
Samanların arasından,
Mitrelyoz'u, Silâhları
Bombaları çıkarın,
Siz kurşun ve bıçak kullanacaklar !
çabuk öldürün.
Sen Ey ! ayaklarını sürüyerek yürüyen,
yüküne dıkkat et
Dinamit !
Biziz kıran
Kardeşlerimiz için
Demir parmaklarını hapishanelern !
Burada herkes,
İstediği ve yaptığı şeyi bilir.
Dost düşecek olursan
Karanlıkta bir başkası gelip geçiyor yerine.
Yarın yolların üzerindeki
Siyah Kan
Büyük güneş'de kuruyacak.
Islıklarınızı çalın
arkadaşlar,
Gecenin içinde hürriyet bizi dinliyor !

(Paul ELUARD)

Prof. SAFFET KORKUT

1909-1946

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Edebiyatı profesörü Saffet Korkut'u geçen ayın 5'inde toprağa verdik. Değerli bir hoca ve ileri bir kültür işçisi olan Saffet'in örnek karakter ve şahsiyetini arkadaşları ve talebeleri belirtmeye çalıştılar. Burda onun 1909'da başlayıp 1946'da henüz pek gençken sona eren hayatına kısaca göz atalım :

Çocukluk günlerini bir tarafa bırakırsak, Saffet Hocanın ömrünün son yirmi yılı yetişme ve yetiştirme ile geçmiştir. Çapa Kız Muallim mektebini bitirdikten sonra, Avrupa müsabaka imtihanını kazanarak, İngiltere'de Oxford Üniversitesine gitmişti. 1934'de bu üniversiteden mezun olan ilk Türk kızı olarak Saffet yurda döndü. Bu tarihten itibaren geçen son on yılında Saffet'i Türk kültürünün, azimkâr, bencilikten uzak ve iktidarlı bir işçisi olarak çalışmaya başlar buluruz.

Saffet Korkut, Gazi Terbiye Enstitüsündeki çalışmaları ile nazarı dikkati üzerine çekmiş, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kurulurken, İngiliz Dil ve Edebiyatı Enstitüsünün tesisi kendisine verilmişti. Tek başına geceli gündüzlü çalışarak bu enstitüyü Oxford ve Cambridge üniversitesi programlarını örnek alarak kurmaya muvaffak oldu. İlk zamanlarda haftada onbeş yirmi çeşitli dersi hazırlamak başarısını gösteren Saffet Korkut yavaş yavaş Enstitüye katılan arkadaşlarına bir örnek ve cesaret kaynağı olmuştur. Saffet Korkut sadece kendi sahası olan İngiliz Edebiyatı ile değil, çeşitli memleket meseleleriyle yakınen ilgilenmiş ve her ileri işde rol alanlar Saffet Hocayı daima yanlarında bulmuşlardır.

O, işlerinin çokluğuna ve çeşitli vazifelerine bakmıyarak bir öğrencisinin de dediği gibi, Türk köyünün kalkınmasında yarın vazife alacak olan köy Enstitüsü öğrencilerinin kafalarında, dünya kültürüne bir kapı açmak gayesiyle seve seve Hasanoğlan Köy Enstitüsünün İngilizce öğretmenliğini de üzerine almıştı.

O, değerli bir arkadaşının dediği gibi : « İrlanda tiyatrosu hakkında bir kitap yazdığı zaman rasgele bir etüt çıkarmak hevesiyle yazmazdı. Tarihi şartları bizimkine oldukça benzeyen bir cemiyetin bu edebî kalkınmasından kendimize bir örnek çıkarabileceğimiz düşüncesiyle de yazardı. Bu gibi örneklerin lüzumuna inanırdı; çünkü nesiller boyu katlanılan bütün iztiraplara rağmen hayatın güzelliğinden, insanların iyiliğinden hiç ümitsizliğe düşmemiş yiğit kişilerdendi.

Aynı zamanda bir ev kadını ve müşfik bir ana olan Saffet, çalışkan Türk kadınlarına iyi bir örnekti.

O, yarının güzel geleceğine inanarak, kafasından her türlü sual ve nida işaretlerini silmiş, inkılapçı bir kafa işçisi ve bir KAHRAMANDI...

SÖZ

Saffet bir köylüyle dertleşirken

Bir Dost Kaybettik

Saffet Korkut İngiliz edebiyatı profesörüydü.

Fakat o, İngiliz edebiyatındaki çalışmalarını Türk kültürü araştırmalarının meyvalariyle beslemesini, kendi sahasındaki çalışmalarını da Türk kültürünün hizmetine vermesini bilen bir insandı. Tercümelerinde, onun, Türk folkloru, Türk destanları, masal ve hikâyeleri üzerindeki çalışmaların gün ışığına çıkardığı kelime, deyim ve anlatımların yerli yerine yerleştirme, dilimizi bu yoldan zenginleştirme ve olgunlaştırma gayreti göze çarpar :

Ölümünün ertesi günü bir arkadaşın belirttiği gibi, Saffet Korkut, kendi mevzularıyle, bunların bugün bize vereceği fayda, kazandıracağı hamle bakımından ilgilenirdi. O, «sanat için sanat» formülünü ilimde tatbik etmek istiyen ilim aristokrasisinin düşünüşünün tam tersine, ancak milletine ve insanlığa faydası olan bir ilim ve edebiyat endişesini taşırdı.

Saffet Korkut, son yıllarda İngiliz Orta - Çağ destan, hikâye ve ballad üzerinde daha çok duruyor, ve benim çalışmalarımla yakından ilgileniyordu. Yazılarımı dikkatle okurdu ; birbirinden uzak memleketlerde, fakat aynı şartlar içinde gelişmiş İngiliz ve Türk destanları, ve halk edebiyatı mahsullerini birbirine yaklaştıran insanlık değerler ve sosyal muhteva üzerinde uzun uzun konuşurduk. Ben, ondan birçok şeyler öğrendiğim için sevinirdim, ve çalışmalarımın, bir İngiliz edebiyatı tetkikçisinin de işine yaradığını görmekle sevincim bir kat daha artardı.

Saffet Korkut'un ölümiyle, yakınlarının acılarına, sıkıntılarına ortak, onlara kötü günlerinde destek olan bir dost kaybettik ; ben şahsen onda, yeri kolay kolay doldurulamıyacak biş iş arkadaşı kaybettiğim için de yanıyorum.

P. Naili BORATAV.

O, kendisi için

Hiçbir şey istemiyordu...

Saffet, şahsiyeti birbirinden ayrı bölümlerden, tezat ve tenakuzlardan kurtulmuş, ahenkli bir bütünlüğe erişmiş nadir insanlardandı. Onun şahşî hayatı, meslek hayatı, daha geniş cemiyet hayatı birbirinden ayrı, kapalı daireler teşkil etmezdi ; müşterek merkezli, durmadan genişliyen halkalar gibiydi. Onun hakkında «başkaları için yaşamasını ve çalışmasını bilen bir insandı» demek te tam yerinde olmaz. O, kendi menfaatini, kendisini, memleket ve insanlık menfaatlerinden ve işlerinden ayırmazdı. Onun eriştiği görüş noktasından bütün memleketin ve bütün dünyanın mukadderatı bir ve müşterekti. Kendisi, kendi işleri ve alâkaları da bu müşterek mukadderatin içindeydi. Saffet içtimaî ülküleri ve gayerleri kendisinin dışında saymıyordu, doğrudan doğruya kendi benliğine malediyor, baskalarının işini kendi işi olarak görüyordu. Bunun için o, fedakârlıkta bulunduğunun, yardım ettiğinin farkına bile varmadan fedakârlıkta bulunur, yardım ederdi. Saffet'in nadir rastlanan insanlardan oluşunun sırrı buradadır.

Geçen yaz Saffet Steinbeck'in bir romanını okumuştu. Bu roman, içtimaî adaletsizliklerle savaşan iki arkadaşın hikâyesidir. Sonunda arkadaşlardan biri bir ihanete kurban gider, öldürülür. Sağ kalanı, arkadaşının ölüsü başında bir şeyler söylemek ihtiyacını duyar, fakat teessürünün büyüklüğünden kelime bulamaz, ellerile önündeki parmaklığa sarılır, parmaklarının mafsalları bembeyaz kesilir, ancak, tek bir cümle söyler :« Arkadaşlar, o kendisi için hiç bir şey istemiyordu.»

Saffet, «Ne güzel bitiş ! Ve bir insan için söylenecek en güzel sitayiş,» demişti. Aramızda geçen bu konuşmayı şimdi hatırlıyorum ve görüyorum ki Saffet'in hayatı için de aynı cümleyi tam yerinde olarak söyliyebiliriz : «Saffet, kendi şahsı için hiç bir şey istemiyordu.»

B. BORAN.

◆◆◆

Onun için

Prof. Saffet Korkut hocamdı. Prof. Saffet Korkut hocamdır ; diyemiyorum. Maksadım küçük bir fiil oyunu yapmak değildir. Bu iki fiil arasındaki büyük acıyı söylemektir.

Şimdi perişan zihnimi yokluyorum. Bir bahar günü Numune hastahanesine kendisini ziyarete gitmiştim. Başı pencereye karşı, koskoca Saffet hanım, ufalmış, zayıflamış, sararmış yatıyordu. Geldiğimi görünce, bana doğru döndü. Zorlukla konuşuyordu. Konuştuğu şeyler hastalığının dışında inandığı meseleler, uğruna döğüşülebilir iyi, büyük şeylerdi. Bir ara karşıdaki pencereden görünen ufacık gök parçasına baktı, baktı da : «günlerdir bulutları seyrediyorum.» dedi. «Onların da kendilerine göre bir âlemi, bir nizamı var. Ressamların bazı şekillere vurgun olmalarının sebebini şimdi anlıyorum. Bu bulutlar, bu bulutlar adamın başını döndürüyor». dedi.

Bir daha anladım ki Saffet Hoca en kötü anında dahi-dünyaya yaşamak için geldiğimizi her anlamında bilen insandı. Nur içinde yatsın.

Mehmed KEMAL.

Saffet talebeyken

"Yapacak işlerimiz o kadar çok ki!,,

İlme doğru giden yol, halka doğru giden yol, hakikata doğru giden yol bir mücahidini kaybetti. Bu insan kadını ben, daha yakından ancak hasta döşeğinde tanıdım. Size söyliyebileceklerim bu ölüm döşeğinin hatıraları olacaktır.

Kış sonuydu, karlı bir havada kendisini ilk defa yatakta gördüm. Yatağının üzerine oturmuş birşeyler yazıyordu. Üzülmemesini, istirahat etmesinin daha doğru olacağını söyledim. «Hayır İlhan dedi, Çocukları ben okuttum, imtihan sorularını da ben hazırlamalıyım, belki yanlışlıklar olur, haksızlığa uğrarlar çocuklar» dedi. Ölüm döşeği bile ondaki çalışma azmini, haksızlığa göğüs germek, onu yer yüzünden kaldırmak isteğini yenememişti.

Başka bir gün, kendisini «Aganta, Burina, Burinata» isimli romanı okurken buldum. Kitabı bıraktı «Pis bir dünyada yaşıyoruz romancının hakkı var, insanlar bu dünyada, kediler, köpekler ve fareler gibi sürünüp duruyorlar. hey gidi güzel günler hey ! Çok değil belki elli sene sonra dünya bambaşka bir dünya olacak. O vakit pis görülen bu dünyanın insanlar tadına doyamıyacak, ve bu dünya yalnız kendi keseleri için yaşayanlardan temizlenecek... dedi. Sonra benden kartopu istedi, soğuk karı ellerinde ezerken, «dışarı çıkmak, şu gıcır gıcır karın üstünde sabahlara kadar dolaşmak istiyorum, rüzgâr göğsümü doldursun saçlarımı dağıtsın, ben saatlerce bu temiz havanın içinde yüzsem» dedi. Ve müthiş bir kuvvetle isteyip te yapamamaktan doğan bir öfke ile başını yastığa koydu.

Kış geçti, bahar geldi, kar yerini çimene terketti, kendisi profesör oldu. Çok sevdiği üniversitesi bağımsızlığına kavuştu. Saffet Korkut bütün bu mesut değişmeleri, bu hastane camının donukluğu ardından, bir ölüm yatağında görmek talihsizliğine uğradı. Her gelen gün onu bir gün evvelkinden kötü buluyordu.

İkinci ameliyatından yarım saat evvel yanındaydım. doktorlar biraz sonra ameliyat olacağını söylediler. Çukurlaşan gözleri birden büyüyüp parlayıverdiler. İnce kollarına dayandı son bir gayretle doğruldu. Etrafındakilere teker teker baktı. Uzun bir yolculuğa çıkacakmış gibiydi. Sonra mosmor kesilmiş dudakları birden kıpırdayıp gerildiler. Saffet hoca marş söylüyordu. Bu dakikanın kadını artık hasta döşeğinde kaybolan insan değildi. O bir anda ümidin, iradenin, inanışın kadını olmuştu. Alçalıp yükselen, fakat kesilmiyen bir sesle marş söylüyordu. Bu marştan acının, sefaletin ve insanoğlunun cektiklerinin kokusu geliyordu. Bu marşta yarının daha iyi geleceğine, insanların daha mesut olacaklarına dair müthiş bir iman vardı, sustu, sonra gene ilâve etti. «memleketim rahat bir dünyanın bahtiyar ve mamur bir ülkesi olmalıydı. Ben ondan sonra ölmeliydim. Böyle yatakta, pisipisine ölmek çok fena, dünyada yapacak işlerimiz o kadar çok ki !» dedi.

Hepimizin içini sarsan, gözlerimizi nemlendiren acıyı görmüş olmalı ki dayanamadı « Yok yok ölmiyeceğim, korkmayın dedi. Ben her zaman sizinle omuz omuza olacağım, sizleri bırakmıyacağım.

Saffet Korkut'u biraz evvel gömdük. Onun artık damarlarında ılık bir kan dolaşmıyor. Faka ne mutlu o insana ki kendisi toprak olduktan sonra bile fikirleri kafalarda, sevgisi yüreklerde kök salar. Prof. S. Korkut bu bahtıyarlığa kavuşan nadir insanlardan biri oldu.

Evet ilme giden yol, halka giden yol, hakikata ulaşan yol bir mücahidini kaybetti. Fakat imanı, ideali, tükenmeyen çalışma aşkı, ve insan sevgisile dolu olan bu kahraman kadın saflarımızda tertemiz ve gülen yüzüyle bir bayrak gibi, dalgalanacaktır. biz onun bıraktığı boşluğu doldurmaya çalışalım.

İlhan BAÇGÖZ.

Engin Vekar

SAFFET Korkut'tan ne zaman kim söz açmak isterse isteşin muhakkak ki onun hayat sevgisi üzerinde durmak zaruretini hissedecektir. Bu fikri insan ilkin yadırgıyor. Çünkü uzaktan onun uyandırdığı intiba sükûnetti, hilim ve şefkatti.

Fakat onunla tanışıklığı, yakınlığı arttığı nisbette insan farkederdi ki : karşısındaki, basit bir tasnifle hemen «halim selim bir kadın» sınıfına sokulacak harcı âlem tiplerden değildir ; onun sükûneti büyük merhaleler aşıldıktan sonra varılan sükûnetlerdendir ; kadere boyun eğenlerin mazlumluğu onda yoktur ; bu sükûnet hayatı iyice değerlendirmekten geliyor.

Saffet hayatın sevilir bir şey, uğrunda her cevir ve cefaya katlanılır bir şey olduğuna inandığı içindir ki sakindi ve bu sükûnetle birlikte rahata ermişti. Hem kendi rahattı, hem etrafına rahatlık verirdi. Onun yanında en bilgininden en sadediline kadar kimsenin sıkıldığını bilmiyorum. Kendi de sıkılmazdı. Çünkü hayatı tek bir mesleğin, tek bir muhitin, tek bir topluluğun kafesi içinden seyretmiyecek kadar hür bir medeniyete varmıştı.

Böyle çeşitli insanları ve çeşitli tezahürleriyle hayatı sevdikten sonra harekete geçmek, bana öyle geliyor ki, en büyük medeniyet içinde yola çıkmaktır. Saffet'inki işte bu türlü yolculuklardandı. Onun içindir ki hareket sevgisini ilk bakışta farketmek güç oluyor. Onun gibi olgun ve gürültüden azade bir insanın hareketle ilişiği olacağını pek kabul etmiyoruz. Oysa, gerçekten ileri sayılacak hamleleri insan, ancak, kendi içinde bir durulmaya vardıktan sonra başarabiliyor. Gürültü, şamata, kavga ise hamle için hamle sevdasındandır.

Saffet kendi için de, mensup olduğu cemiyet için de hayatın azizliğine inanmış ; bahtiyarlığa elini kolunu bağlamakla değil, hummalı bir çalışmayla varılacağına karar vermiş aydın kişilerdendi. Rahatlığını inanmış olmaktan, hareket sevgisini iyi şeyler başarmaya karar vermiş olmaktan alıyordu.

Ben bu hakikatı ancak, karakteri hakkında toplu bir hükme varmak gayretini gösterdiğim bugün anlıyorum. Ve görüyorum ki dokuz sene yan yana çalıştığım, kendisiyle fikir alış verişi ettiğim münakaşalara giriştiğim, bazan kusurlarını bulmaya kalkıştığım, fakat itiraf ederim ki kusurlarını bulmasına da en az hırçınlıkla razı olduğum, şefkatine daima hayran kaldığım ve böylece kendisine bazan «meslekdaş» bazan «abla» olarak baktığım Saffet, aslında, hocammış . çünkü bana hep insanların bahtiyarlığı için didinip tırmanmanın ne güzel ne rahat bir şey olduğunu öğretmiş.

Orhan BURİAN.

1909 - 1946

Bir Saffet Hoca vardı dost bağında
Hürriyet yoktu sağlığında
Gün geldi, gitti gencecikken
Yiğitken, güzelken, fıdanken.
Şimdi ne kadar
Ne kadar dost varsa arkasında
Hasatçı, öğrenci, öğretmen
Ne kadar gül varsa toprağımızda
Daldırma gül, ak gül, gonca gül
Ne kadar sevgili varsa arkasında
Tiyatro, iş, kitap, şiir, marş
Yanan yanar ağlaşır cümlesi
Çoban ateşi hatırasında.
Gâvur, müslüman demezdi
«Kendisi için bir şey istemezdi»
Yatak ölümü beklemezdi
Gitti vadesiz, gencecikken
Dost iken, yiğitken, güzelken,
Ölüm adın kalleş olsun !

Enver GÖKÇE

Saffet Hoca

Son üç sene içinde yetişmeme en çok faydası dokunan öğretmenlerden biri de Saffet Korkut'tu. Enstitüye her gelişinde onunla konuşurduk. Konuşmalarımızın birinde öğretmeni az tanıyan bir arkadaş ;

— Efendim nasıl olsa fakültede de maaş alıyorsunuz o para size çoktan yeter. Buraya gelmekle kendinizi de yoruyorsunuz. Hem kocanız da doktor, ne olacak bukadar para ? Hattâ evinize çekilip rahat etmelisiniz. dedi.

Her basit insanın dilinde geveleđiği bu sözleri dinliyen öğretmen toplumsal bir yarayı deşelemeden izaha girişmedi.

— Bu sözü daha ziyade kadın olduğum için söylüyorsun. Elbette kadınların da idealleri vardır. Kaba bir misalle şunu söyliyeyim ki : kadının evde kalmasını istiyen bir erkeği nargile tiryakisine benzetirim. Halbuki Erkeği pis bir tiryakiye benzetmek ne kadar budalalıksa kadının o fıkırdayan bir keyf aleti olmasını istemek öylece.. Mesele gayet basit : Para ve rahat meselesi değil, Hasanoğlana gelmem, fakültedeki işimi sallamıyor. Bir dâvâ için yetişecek sizlere bir dil kazandırabilirsem dünya kültürüne cesaretle girişebileceksiniz. Sizlerle çalışmak inançlarımı daha çok kuvvetlendiriyor.

İşte öğretmenin en çok sevdiğim böyle oluşuydu. Pek vakitsiz öldü. Düşüncelerinin elimizde toplu olarak bulunmaması da en büyük kaybımızdır.

Bekir SEMERCİ.

HİKÂYE

Bulgar Edebiyatı

ÖĞRETMENİN RUHU

Yazan : ELİN - PELİN

KRİVO-ŞKOLO köylüleri öğretmenlerinin hasta olduğunu, bir gün ölümüyle kendilerini hayrete düşüreceğini çoktan beri biliyorlardı.

Hain bir hastalık, onu eritmeğe başlamıştı, yüzü günden güne kararıyor, vücudu kuruyor, gözleri ise alevleniyor, parlıyor, korkunç bir şekilde yanılıyordu. Zayıf göğsüne bir kuru öksürük yapışmış, zavallının serbert öksürmesine meydan vermeden ciğerlerini amansızca paralıyordu. Köylüler, zavallı öğretmenin akşamları okuldan nasıl yorgun, bitkin döndüğünü, her yirmi adımda bir durup uzun uzun öksürdüğünü görüyorlardı.

— Hoca güzel tahtalar biçiyor, diyorlardı. Yakında bunları bize çiviletecek galiba.

—Şu mendebur okul, sağlığını aldı. O domuz ahırı, yedi bitirdi onu.

Gerçekten okul, basık tavanlı, daracık,toprak tabanında tahta döşeme olmıyan, pencereleri küçük, pis odaları çocuklarla kapılarına kadar tıklım tıklım dolu bir bina idi. Öğretmen burada çalışıyordu, zayıf ciğerleri, Tanrının kanı temizlemek için verdiği hava ile birlikte, içinde köy hastalıkları yaşıyan tozları yıllarca yutmuş durmuştu.

Güzel bir kış günü ; öğretmen okuldaki ödevini bitirdikten sonra evine döndü, yatağına yatıp öldü. Bu iş başını ile sona erdi. Eh, ölümlü dünya bu !

Zavallı öğretmenin ruhu çıktı, kanı çekilen kupkuru, vücudunu bıraktı, kapının önüne oturup kendisini cennete yahut cehenneme, artık yeri neresi ise alıp götürmeye gelecek olan gökyüzü habercilerini beklemeye başladı.

Ruh, bekledi, bekledi, ama kimseciklek gelmedi.

— Bu ne iştir ? - diye düşündü - Beni bir hortlak gibi elâlemi korkutmak için böyle yol ortasında mı bırakacaklar ? Yook, yağma yok ben geri dönmeyi de bilirim.

Ama, biraz önce ayakta duran kupkuru, ölü vücuduna bakınca, geri döndüğü zaman pek de bahtiyar olamıyacağını anladı. Öyleya, gene köy köy dolaşacak, gene borçlar, gene muhtarlar, gene çamurlar, soğuklar...

Ruh, daha çok kızıp köpürmeye başladı..

— Ne adaletsizliktir bu ! Şurada budalaca uzanıp yatan, uzun yıllar beni yalnız emellerle, ideallerle beslemek için kendisiyle birlikte sürüklemiş olan şu iğrenç vücudun kokusu ile beni baş başa bıraksınlar ha ! .. Emellere, ideallere karnım tok artık... Başka bir dünya özlemiştim, başka bir dünyaya geçiyorum... Hele bir görelim, orada işleri nasıl çeviriyorlar!.. Acaba orada da gene gazetelere şikâyet mektupları yazmam gerekecek mi ?

Ruh öfkeden, soğuktan titredi.

Kıştı. Donmuş kuru bir kar her şeyi örtüyordu. Mavi, soğuk bir sis, ovaları, ormanları bir örtü ile kaplamıştı ; ağaçlar karlı çiçekleriyle çıtırdıyorlardı. Yollarda tek bir canlı mahlûk bile görünmüyordu.

Ama uzakta, sislerin içinden koşar adım gelen iki yabancı yolcu belirdi. Birbiri ardınca öyle hızlı yürüyorlardı ki, etraflarında kar tozlarından bir kasırga yükseliyordu.

Ruh kendi kendine :

— Vay anasını ! - dedi birden ürperdi. - Sakın müfettiş olmasın ? Hapı yuttuk ! Bugün çalışma günü, ama okula gidince orasını boş bulacak ! Nerde öğretmen ?

— Öldü. - İzinsiz nasıl ölürmüş ? Sonra da tekdir, ceza... azil... Ama şimdi hepsi vız gelir. . .

Ruh, henüz korkudan sıyrılmamıştı ki iki yolcu gelip çattı.

Gelenler, Melek'le Şeytan'dı. Yorgunluktan nefes nefeseydiler.

Öğretmen suratını ekşitti, onların ellerini bile sıkmak istemedi.

Şeytan tamamiyle serbest, arkadaşça bir tavırla ona dönerek :

— Kusura bakma aziz dostum, dedi. Geç kaldık, seni soğukta bıraktık... Kabahat hep Melek'te. Öğretmenlerin ruhları sabretmeye alışıktır, dedi. Biliyorsun, sağda, solda daha sabırsız, bazı yüksek memurlar var, vaktinde hizmetlerine koşmazsak darılırlar. Ne olur, onları daha önce alalım, dedi. Ben de neye olmasın, pekâlâ, dedim. Ama beni öyle yerlere sürükledi ki, sorma !

Şeytan katıla katıla gülmeye, donan elleri ni oğuşturmaya başladı.

Bu hali, ruhun hoşuna gitti.

Kendi kendine :

— Hele bakın, ne sevimli bir baym'ş şu Şeytan, dedi ; halbuki bize onu kuyruklu,boynuzlu falan filân diye anlatırlar ! Ne kadar da neşeli ! - Dostum sizinle tanışmak isterdim.

Öğretmenin ruhu, elini uzattı.

Şeytan, onun elini sıkarak :

— A, Biz tanışıyoruz, dedi, gene kahkaha ile gülmeye başladı.

Öğretmen :

— Canım sigara istedi, dedi. Tütününüz var mı ?

Şeytan :

— Buyurun, diyerek ona bir sigara uzattı. - Küçük bir şey ama insana keyif veriyor,öyle değil mi ?

Gene şen, tasasız gülmeye başladı.

Bir yanda kanadlarını kısmış, düşünceli,sessiz duran Melek, öğülçü bir tavırla :

— Çoçuğum aldanma ! diye seslendi. Sesi sertti, yüzünde bir bakanlık şube müdürünün yüzündeki gibi âmirce bir ifade vardı.

Ruh :

— Biraz daha nazik olun bak Melek, dedi. Görüyorsun ki, çocuk değilim, oldukça yaşlı yım.

Şeytan, Meleği göstererek :

— İşte, buyurun ! Bu melekler böyledir... Zerre kadar hürriyeti yok, bir de tutmuş, âmirce konuşuyor... Boyuna Tanrının kölesi olmakla övünürler... Onlar gerçekten köleden başka bir şey değildirler. Biz şeytanlar onlara benzemeyiz, biz başımıza buyrukuz, kuvvetimiz de bundan ileri geliyor...

Bu sözler ruhun hoşuna gitti.

— Sizden çok hoşlandım bay Şeytan, dedi.

— Haydi dostum, gidelim. Kadadlarıma bin!

Melek :

— Olmaz, diye itiraz etti. O, şüphelilerden. Hesabına bakmak lâzım. Bunca acılar çekmiş, belki de cennetliktir !

Ruh :

— Evet, çok çektim, dedi.

Şeytan :

— Çektiğini biliyorum, dedi, Siz insanlar çok budala oluyorsunuz... Hep çektiklerinizle övünmeyi seversiniz. Başka bir şeyle övün. Kudretini, irade gücünü kullanarak yendiğin bir şeyle, atlayıp geçtiğin, elde ettiğin bir şeyle övün. Halbuki siz ? - Evet ben çok şeylere katlandım, çok çektim... Meleklere gelince hep hesap, hep hesap ! Herif hesaplardan kurtulmak için ölüyor, onlar gene hesap, hesap diye tutturuyorlar.

Artık hayranlıkla baktığı Şeytanın bu sözlerinden pek hoşlanan ruh, atıldı :

— Hiç olmazsa burada bizi rahat bırakıp hesaplardan kurtarsınlar.

Melek, kocaman defteri açtı, uzun uzun araştırdı, köydeki bayan öğretmenin sesini andıran çığırtkan bir sesle :

— Sen hoca, dedi, Tanrının hak kulusun, benim ardımdan cennete gelmeni sana emrediyorum !

Ruh alaylı alaylı :

— Bana emrediyorsun ha ! dedi. Bu "emrediyorsun" sözü sendeki candarma ruhunu açıkça ortaya koyuyor... Ben bu türlü ruhlardan iğrenirim !

— Sen cennetliksin ey mümin, gelmen lâzım.

Şeytan :

— Canım şu cennetinizde ne var sanki, insanları ne diye altadıp duruyorsunuz ?

— Her istediğin var ! Nehirlerinde ballar, sütler akar, her yer aydın, ışıklı, tertemiz.Herkes her şeyi bilir, orada insan zekâsı için gizli kalân hiçbir şey yoktur.

Şeytan bir kahkaha attı :

— Hele bak şuna hoca, ne ile övünüyor, yağla, balla ! Bu gibi şeylerle dostum, yeryüzünde her zengin övünebilir. Yağla bal ! Canım insanın bahtiyarlığı bunlara mı bağlı ?... Her şey aydın, her şey açık, her şey meydandaymış. İnsan ruhu, sır olmazsa, karanlık olmazsa, bilinmiyen birşey olmazsa mesut yaşıyamaz. O, gökyüzünde sanıldığından daha gururludur. Onun için karanlık lâzımdır, çünkü o güneş olmak ister. İnsan, bilmecelerden yapılma bir duvarla savaşır. Bu savaş olmadan, aziz dostum, yaşıyamaz, küflenir... Siz her halde cennette küf nedir bilmezsiniz... Her hangi bir ihtiyar profesörü kokla, ne biçim şey olduğunu anlarsın.

Şeytan, soğuktan ellerini oğuşturup sıçramaya, ağzıyle ıslık çalmaya başladı.

Öğretmen sordu :

— Üşüdünüz değil mi ? Sonra ilâve etti :- Ben de üşüdüm.

Şeytan :

— Feylesofluk taslıyan çabuk üşür, dedi, Meleğe bakıp sinsi sinsi güldü.

Melekceğiz :

— Seni gene Allah dedeye şikâyet edeceğim, dedi ve öfkesinden kadın gibi ağladı. - Dur hele, sana gösteririm ben ! Bu felsefelerinle birçok sâf rahların aklını çelip duruyorsun.

Şeytan :

— İşte bakın, dedi - Köle ruhlular ! Efendilerine yalnız ilâhi okurlar, hizmetçilik ederler, hafiyelik ederler... Başka bir şeyden çaktıkları yoktur, biraz dokununca da ağlarlar.

Şeytan genç gülüp ıslık çalmağa başladı.

Ağlıyan Melekçiğin omuzlarına vurarak :

— E, azizim, dedi. — Ben kimseye şikâyet etmem, kimse de bana şikâyete gelmez ! İşte bak : kendi kendimin efendisiyim, kendi kendimin hizmetçisiyim. Ruzgâr gibi serbestim. Tram tra-ra-ram... ra-ram !... diye şarkı söyle-

Kültür Adamları Hangi Taraftansınız!

Aragon'dan: Aslan Kaynardağ

Fransız mütefekkirleri kongresi toplanmadan kongreye hitap eden bu yazı, Gorki'nin ölümünün onuncu yıldönümünü de anmış oluyor. Avrupa postasından son çıkan Marseillaise'den bazı kısımları kısaltılarak tercüme edilmiştir.

Arslan Kaynardağ.

◆◆◆

ÖLELİ on sene oluyor. On sene evvel Londrada aldığımız endişe verici telgraf, hareketimizde acele etmemize sebep olmuştu. İçinde Les Beaux Quartiers'yi ikmal ettiğim gemiye bindik. Bu gemi o zamana kadar gördüklerime pek az benziyordu. Şarkı, dans ve arkadaşlıkla dolu idi. Sınıf farklarının silindiği Sovyet gemisinde uzun geceler, o dev adamı ölmeden görebilmek için deniz ve müziğin ortasından ilerliyorduk. O adam karım Elsa'yı yazı yazmağa teşvik eden ilk kimse olmuştu, ve beni.....

Şimdi burada söyliyeceğim biraz da itirafım olacaktır. Bunu şimdiye kadar hiç bir yerde yapmamıştım. Gorki'nin maruz kaldığım tesiri edebî manada değildir : o baştan başa hayatımda rol oynadı. Bu benim için çok büyük çok müthiş bir şey oldu. O benim üzerimde idi, çok üstümde, bir ulu ağaç gibi gölgesi omuzlarıma düşüyordu. Bu gölgede uzun zaman düşündüm. Bu adamda benim için erişilmez şeyler, taklîdi imkânsız bazı taraflar vardı. Bunlar ki ona bir efsane kahramanı heybetini veriyordu. Halkla olan derin ve mükemmel irtibatının neticesi bundan başka birşey olabilirmiydi ? Bu çapta bir adam daha bulmak imkânsız gibidir. O eski edebiyatı çok güzel anlamış ve onu aşmasını bilmiştir.

Şimdi itirafıma geliyorum. Ben Gorki'ye ilk rastladığım zaman kararsız bir alem içinde idim: bu bir batıl fikirler ve îphamlar dünyasıydı. Zevklerin putperestliği ile insanların vazifeye çağrışı arasında tercih yapıp bir karar vermek lâzımdı. Ben kendi hesabıma intihabımı yapmıştım. Fakat henüz benim neslimi tehdit eden manevi terörün tesirinden de kurtulamamıştım. Öyle bir Paris seması altında yaşıyorduk ki, yeryer fasist komploları patlak veriyor, roman yazanlar eserlerinde insanlığa karşı hakaret üzerine hakaret savuruyorlardı. Sanat görüşlerinde biraz değişiklik yapmaya kimse razı olmuyor, aksi halde kıyametler kopuyordu. Burda niyetim deliliklerimizden bahsetmek değildir. Yeni bir dünyanın arifesinde bu eşsiz adamın bendeki memnuiyet fikrinin ifnasında oynadığı rolü belirtmeh istiyorum. Gorki'yi görmeye giderken Les Beaux Quartiers'yi yazıyorduysam muhakkak ki bu bende Bas - Fonds'un husule getirdiği tesirlere atfedilmelidir.

Gemimiz Baltıkta ilerliyordu onu yaşar bir halde bulabilecekmiydik. Bunu gemide herkes birbirine soruyordu. Bu ölüm bir büyük boşluk bırakacaktı. Bir otorite sönüyordu. Bu adam daha biraz evvel kendi dili ile : Skilm viy, Mastieri Koultoura ? diye sormuştu. Yani Ey kültürün üstadları kimin ilesiniz ?

◆◆◆

Onu yaşar bir halde bulamadık. Bu son günleri, haziran ortasında bir fırtına gibi evinin etrafında hissediliyordu. Bizimki ile beraber yeşil bahçenin etrafında birçok otomobiller bekliyordu. Nihayet kapı açıldı. Doktor girdi. Heyecanlı anlar oldu. Herkes kasvet ve kâbus içinde idi. Bu arada Gorki'nin gözleri hayata kapandı haberi işidildi. Bütün memleket uzun bir hıçkırığa garkolmuştu.

Büyük ölünün önünde Stalin'i gördüm. Ölü Gorki'nin önünde Stalin'in gözlerine baktım. Ölü Gorki önünde Stalin, bu tarihin duruşu idi.

On sene oldu. Biz bu gölgeyi terketmedik. O henüz üzerimizdedir. Tarihin en korkunç bir devri olan bu on sene geçti. Üzerimize bir gölge, cevapsız kalan bir sualin gölgesi yayılıyor. Bu ölüler, bu şehitler, bu korkunç ıztıraplar, bu hıçkırıklar, bu cinayetler, bu gayrî insanî müthiş keşifler nasıl olabiliyor, bir cevapsız sualin gölgesi üzerimize yayılıyor.

Kültür üstadları sesinizi cinayetler boyunca niçin yükseltmediniz ? Tarih önünde küçülen büyük insanlar ey üstadlarımız suallerimizi kime soralım, sükût, heryerde sükût. Korktunuz, ve korkuyorsunuz değil mi ? bu sessizlik onun için,

Fikir adamları sizden ümidimi kesmek istemiyorum. Size inanmak, kelimelerin kudretine, haykırışın asaletine inanmak istiyorum. İnsanın verebileceği güzel şeylere ümidim var, İnanıyorum. İnanıyorum. Kültürün üstadları sizden Gorki'nin sualine cevap bekliyorum Kaybedilecek zaman, hesap edilecek vakit yoktur. İnsan ile hiçlik arasında bir müşterek ölçü var derlerse inanmayın.

O bu suali sordu. Cevabını işidemeden öldü. Bir gün bir cevap verileceğini biliyordu. Bu sual sakin Ukranya'nın iş muhitlerinden, büyük su barajlarının yanından geliyordu. Güzelllği, hayallerimize ve rüyalarımıza süsler halinde dökülen beldenin içinden yükseliyordu bu sual. O olmak üzere olanı biliyor ve onun içindir ki bu kadar acı soruyordu,

Cevabınızdan feragat edemem. Ben Fransızım. Memleketim uçurum denen şeyi tanıdı. Kafile kafile ölüler cevap bekliyor. Kültür insanları siz kiminlesiniz ? Hangi taraftansınız ?. Oradour ile veya onun hainleri ile mi ? Buchenwald veya onun hainleri ile mi ? Péri veyahut da Stulpnaegel ile misiniz ? Sularını insan vucutlarını yakarak ısıtanlardan yanamısınız ?

Ben Fransızım, ve siz de Fransız İngiliz, Brezilya'lı Çek veya Amerikansınız.... Artık susmak için hakkınız yok. Sizin de halkınız benimki gibi tehlike içindedir. Hitlerlerin, Quislinglerin ekmeğine yeniden yağ sürmeyiniz. Faşizm her an yeniden dirilebilir. Bugün hepimiz birden bir sulh işçisi olarak çalışmalıyız. İnsanlığa hürmet esas ve daimi olsun. Bugünki işimizi yarına bırakmıyalım. Haydi öyle ise bir kere daha söyleyiniz : Kiminlesiniz, kimden taraftasınız ?

ARAGON.

---

di, sonra ruha döndü : - Öğretmenim, haydi yürü, bırak şu romantik Melekçeğizi !...

Öğretmen :

— Sizin yanımızda gerçekten rüzgâr gibi serbest olacak mıyım ? diye sordu.

Şeytan :

— Tabiî, dedi.— Bizim prensibimiz bu:bütün insanları hürriyete kavuşturmak ! Melekler yüzünden yeryüzü, bahtsızlarla, esirlerle doldu.

Ruh çoşarak :

— Orada istediğimi söyliyebilecek miyim ? diye sordu. — Yani... partiler, gazeteler, politika üzerinde ?

Şeytan :

— Aman, sen de, diye onun ağzını kapattı.

— Haydi.

Öğretmen :

— Haydi ! dedi.

Melekceğiz arkalarından bağırdı :

— Dur, sen cennetliksin ! Gitme onunla !

Ruh :

— Defol başımdan ! diye onu hakaretle süzerek payladı, Şeytanın kanatlarına atlayıp boşluklarda rüzgâr gibi başıboş, neşeli neşeli uçmağa başladı.

Bulgarcadan çev: Oğuz PELTEK

RÜZGÂRLARIM KONUŞUYOR

(İsimli yakında çıkacak kitaptan)

I.

Bir bahar havası var
Mısralarımda,
Aşka insana, dair.
Rüzgârlarım konuşuyor dağ başında
Kulelerde, ağaçlarda, camlarda
Biteviye insana
Yaşamağa, aşka dair.

II.

Gül be toprak, gül yüzüne
Öp elini çifçinin.
Gül be güneş saz benize
Gül de güller açılsın.

Kahvede kâğıt açan âvâre
Şu duvarcı, arabacı, amele
Bel bağlamış yedi karış ömüre.

Biz de bakabilelim
Bir ışıklı pencereden.
Bize de pay düşmeli
Şehirlerden, caddelerden, denizden.

İnsan insan paylaşalım
Yaşamayı, komşuluğu, dostluğu
Bağdaş kurup yan yana
Bir sahandan yiyelim
Dünyamızın sofrasında.

III

Ben yaşamak arzulusu fedaî,
İyiliğim, kardeşliğim nâmütenâhî
Size mes'ut günleri müjdeliyorum
Feryad eden toprakta
Ağlayanlar, tâkatsızlar, mazlumlar
Soğukların, açlıkların
Bankaların çiğnediği çocuklar

Yağmur yüklü gözlerimiz saadetle
yıkansın
Size mes'ut günleri müjdeliyorum.

Cahit Saffet IRGAT

●

Adamın biri

Çifte koştuğun öküzler
Senin kadar yorgun değil
kardaş!
Sen ki kış ve yaz düşünceli
Sen ki kış ve yaz yalnayak!

Ne esnaf, ne tüccar, ne efendi
Senin kadar değil düşünceli,
Senin kadar yorgun değil
kardaş!
Sen ki kış ve yaz düşünceli
Sen ki kış ve yaz yalnayak!

Sevmesi sana mahsustur
Yüreğin hükmedince,
Boynunun damarları kabararak
Türkü söylersin söyleyince,
En iyi sen gülersin
Ölürsün öl deyince
Sana mahsus çalışmak.
Sen ki kış ve yaz düşünceli
Sen ki kış ve yaz yalnayak!

Cahit KÜLEBİ

SÖZ

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

Gök Mustafa

Hüseyin anlatıyordu:
Bir candarma gelmiş bizim köye
Keşkek komuşlar önüne, yemiş
—Sevmem iş —
Tavuk kesmişler, yemiş
— Sevmemiş —
Bal komuşlar, parmaklamış
— Sevmemiş —

Bir Gök Mustafa varmış
— Sağ mı bilmem ? —
Gülügülüvermiş de candarmaya
«Neyliyek ağa
«Sana yumurta mı pişirek» demiş.

Enver GÖKÇE

HALK İDARESİ NASIL GERÇEKLEŞEBİLİR ?

(Başmakaleden devam)

yatî ehemmiyettedir. Bugünün cemiyetlerinde milletin çok büyük bir ekseriyeti kol veya kafa ile çalışan, bu çalışmanın karşılığı olarak aldığı gündelik veya maaşla geçinen insanlardır. Bu geçim haynağının gelecek için emniyet altına alınması, çalışma sahasında ilerleme imkânlarının bulunup bulunmaması, çalışmanın bağlı olduğu şartlar her vatandaş için en başta gelen meselelerdir. Demokraside, vatandaşların iktisadî alanda da kontrol ve eğemenliğini sağlamak kaçınılmaz bir zaruret olarak beliriyor. Zaten aslında siyasî demokrasi, iktisadî demokrasi diye bir ayrılık olamaz, bu iki saha birbirine ayrılmaz surette bağlıdır.

Bu söylediklerimizden şu neticeye varıyoruz ki, gerçek manâda bir demokrasiden bahsedebilmek için, büyüklü küçüklü bütün kollektif işlerde cemiyet hayatının her sahasında, ve yalnız seçim zamanları değil, daima milletin idaresinin kendini gösterebileceği, vatandaş mürakabe ve kontrolünün belirebileceği yolları bulmak lâzımdır. Bu yol, vatandaşların serbestçe, geniş mikyasta, çeşitli şekillerde teşkilâtlanmasıdır; ve kolektif işlerin mümkün mertebe vatandaş teşekkülleri tarafından görülmesidir. Demokratik rejim geliştiği nisbette işler bürokrasiden, memurlar kadrosundan, serbest vatandaş teşekkülerine devrolunmalıdır.

Vatandaşların teşkilâtlanması denince yalnız siyasî partiler, meslekî teşekküller, kooperatifler, çeşitli maksatlar için cemiyetler düşünülmemelidir. Bunlardan başka, köy, mahalle şehir, fabrika, okul, her çeşit müessesede - hasılı, nerede vatandaşlar müşterek iş ve menfaat bakımından bir topluluk teşkil ediyorlarsa orada - vatandaşlar serbestçe teşkilâtlanmalı ve o toplulukla ilgili işlerin mesuliyetini üzerlerine almalıdır. Demokrasinin bir şartı, kanunların, serbest seçilmiş millet vekilleri topluluğu tarafından geçirilmesi ise, diğer bir şartı da geçirilen kanunların tatbikine vatandaşların iştirâki ve bu tatbiki mürakaba etmesidir. Ancak o zaman yukarıda bahsettiğimiz tehlike, milletle idare teşkilâtı arasındaki ayrılma ve uzaklaşma ortadan kalkabilir, ancak o zaman halk idaresi cemiyet sisteminin ve işlerinin bütün alanlarında gerçekten kendini gösterebilir.

Behice BORAN

Sınıflar ve Partiler

Yazan: Zeki BAŞTIMAR

1'inci sayfadan:

yetinin tabiî bir karakteri, hayatın ezelî ve ebedî bir zarureti diye ileri süreceklerdir ; böyle olduğuna göre de, fakir sınıfların kendi alınyazılarına boyun eğmekten başka yapacak işleri olmadığını anlatmıya çalışacaklardır. Sınıfların büsbütün inkârıyle onların bu şekilde kabulü ayni yola çıkar, aynı emele hizmet eder. Bu iddia birincisinden daha az gülünç değildir. Fazla olarak, ondan daha yobazcadır. Cemiyette hiç bir şeye "ezelî ve ebedî„ damgası vurulamaz, hiç bir şey bu damgayı taşıyamaz. Sınıflar da bütün içtimaî kategoriler gibi cemiyetin muayyen bir gelişme merhalesinde doğmuşlar, onun iç gelişmesile şekil değiştirmişlerdir, içtimaî gelişmenin muayyen bir merhalesinde de nihayet yok olacaklardır. İnsanlığın içtimaî tarihi bugün bu hakıkatı elle tutulacak derecede belirtmiş bulunuyor.

•

Sınıflar, içlimaî istihsaldeki yerleri, istihsal vasıtalarına karşı münasebetleri, emeğin içtimaî organizasyonundaki rolleri ve içtimaî servetteki hisseleri itibarile birbirinden ayrılan insan guruplarıdır. Sınıflar birbirinden sadece hukukî imtiyazlarla, içtimaî gelir kaynaklariyle, mülkiyet farklariyle, yahut istihsal faaliyetindeki farklı teknik fonksiyonlarıyle ayrılmazlar.

Sınıf farklarının esasını cemiyetin ekonomik bünyesinde, içtimaî gurupların istihsal sisteminde işgal ettikleri mevkide aramak lâzımdır. Sınıfın istihsal sistemindeki mevkiini ise her şeyden evvel onun istihsal vasıtalarına karşı münasebeti, durumu tayin eder. Sınıfların istihsal vasıtlarına karşı münasebetleri, emeğin içtimaî organizasyondaki rolleri sınıflardan birine öbürünün emeğini kendine maletmek, onu istismar etmek imkânını verir.

İstismar eden sınıf istihsal vasıtalarının sahibidir, istismar edilen sınıf bu vasıtalardan mahrumdur. Fakat mesele sadece mülkiyet farkında değildir. İstihsal vasıtalarına karşı ayrı ayrı münasebetler, emeğin içtimaî organizasyonunda alınan ayrı ayrı roller ve istismar, mülkiyet farkından başka şeylerdir.

Sınıflı bir cemiyette hâkim sınıf kendi inhisarcı ve istismarcı durumunu muhafaza etmek, sağlamlaştırmak istediği gibi, istismar edilen ve her şeyden mahrum bulunan sınıf ta içinde yaşadığı şartları islâh etmiye, değiştirmiye çalışır. Bu yüzden iki sınıf arasında daimî bir menfaat çarpışması ve mücadelesi hüküm sürer.

Kapitalizmde burjuvazi ile işçi sınıfı, karşılıklı münasebetleriyle kapitalist istihsal münasebetlerinin karakterini, kapitalizmin ekonomik bünyesini tayin etmektedirler. Bu iki sınıf olmadan ve istihsal faaliyetlerinde birbirlerile münasebete girişmeden kapitalist istihsal tarzı düşünülemez. Burjuvazi ve işçi sınıfı kapitalizmde esas sınıfları teşkil ederler, fakat arada, köylüler, şehir esnafı, münevverler ve sair unsurlar da vardır. Bunlar kapitalizmin iktiskdî bünyesile ilgili sınıflar değillerdir. Küçük mülkiyet sahibi olan köylülerle esnaflar *işçi sınıfının* doğduğu kaynağı teşkil ederler ; *kapitalizmin inkişaf* kanunları ergeç bunları mukadderatça işçi sınıfıyle birleştirir.

Burjuvazile işçi sınıfı arasındaki mücadele iktisadî, siyasî ve nazarî olmak üzere üç şekilde kendini gösterir. Sendikalar, işçi kooperatifleri v. s. işçinin iktisadî teşkilâtlarıdır. İşçi bu teşkilâtlarda birleşerek iktisadî haklarını korumıya çalışır. İktisadî ve siyasî üstünlüğü elinde tutan burjuvazinin karşısında işçinin yegâne silâhı teşkilâtlılık, birlik ve şuurluluktur. Burjuvazi işçinin bu kuvvetini pek iyi bilir. Onu zayif düşürmek için her çareye baş vurur. İşçinin teşkilâtlanmasına engel olmak için aldığı bütün tedbirlere rağmen buna muvaffak olamazsa ve eemokrasi bir olup bitti, bir zaruretse, yapacağı iş işçiyi kendi içinden fethetmektir. Bu işi ya işçi sınıfının içinden satın aldığı sınıf şuurundan mahrum unsurlarla, yahut işçi sınıfının içine soktuğu profesyonel politikacılarla başarmıya çalışır.

Siyasî mücadelenin en olgun şekli parti mücadelesidir. Partiler sınıfların siyasî teşkilâtlarıdır ; onların en şuurlu unsurlarını birleştirirler, temsil ettikleri sınıfların siyasî mücadelesini idare ederler. Burjuva sınıfı ; toprak burjuvazisi, senayi burjuvazisi, ticaret burjuvazisi, gibi menfaatleri birbirine uymıyan, hatta çoğu zaman menfaatleri çarpışan ayrı ayrı guruplardan teşekkül eder. İşçinin yarattığı fazla kıymetin paylaşılmasında kendini gösteren gurup zıddıyetleri çeşıtlı burjuva partılerının doğmasına yol açar. Fakat ışçı sınıfı menfaatleri birbirine zıt zümrelerden, guruplardan teşekkül etmez. Bu itibarla işçinin ayrı ayrı partiler kurması kendi sınıf menfaatlerinin gerektirdiği bir şey değildir. Tersine olarak, bu onun siyasî menfaatlerine aykırıdır. Burjuvazinin istsğine ve menfaatlerine uygundur. İşçinin davasını benimsemiş görünen, hatta bazan onun şıarlarına bürünerek ortaya çıkan birçok partiler, bilerek veya bilmiyerek, *işçi hareketini parçalamaktan, işçinin değil,* onun karşısındaki sınıfın davasına hizmet etmekten başka bir iş görmezler. Hakikî bir işçi partisinin başında, işçi sınıfın ideolojisini hakkıyle benimsemiş, onun inkılâpçı nazariyesiyle silâhlanmış, menfaatleri uğrunda mücadolede pişmiş, *millî* ve *milletlerarası* işçi hareketlerinin tecrübelerini kendine maletmiş fedakâr insanlar bulunmak gerektir. Nazariyesi, tecrübesi ve isçi kitlesile bağları zayıf, hattâ işçi sınıfının ideolojisiyle hiç bir ilgisi olmıyanların partileri hangi adı taşısınlar bir işçi partisi olmaktan uzaktırlar. İşçi kendi nasırlı pençesinin kudretine inandığı kadar yaratıcı kabiliyetine de güvenebilir ve kendi içinden binlerce teşkilâtçı ve önder çıkarabilir.